

Οι φιλήδονες. Εξωτερικός τοίχος Δοχειαρίου Αγ. Όρους, 1568.

ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥΣ ΕΡΩΤΕΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Ο Χριστιανισμός, με την έμφανισή του, γίνεται φορέας μιᾶς νέας ηθικής κι ένός τρόπου ζωῆς ἀντίθετου με τὴν ἐλευθεριότητα τῶν ἡθῶν τῆς Ἀρχαιότητας, στὸ ἀνεκτικό πνεύμα τῆς ὥσποιας ἀντιπαραθέτει τὴν ἔγκρατεια καὶ τὴν ἀγνότητα. Τὸ βυζαντινό κράτος μὲ τὴν ἰδρυσή του γίνεται ό φορέας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ δυάδα Κράτος-Ἐκκλησία (αὐτοκράτορας-πατριάρχης) σὲ μιὰ σχέση ἀλληλεξάρτησης ἀποτελεῖ τὸ στήριγμα τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου καὶ ὅ, τι δέν συμφωνεῖ μὲ τὸ μοντέλο ηθικῆς ποὺ προτείνει, είναι κατακριτέο καὶ καταδικαστέο. Ἡ ἐρωτική διάθεση τῶν θεῶν τοῦ Ὁλύμπου, καθρέφτης τῆς διάθεσης τῶν ἀρχαίων, συγκρούεται μὲ τά διδάγματα τῆς νέας ηθικῆς.

Οι περισσότερες πληροφορίες μας σχετικά μὲ τὸν ἔρωτα προέρχονται ἀπό ἐκκλησιαστικές πηγές (λόγοι πατέρων, ἀγιολογικά κείμενα, κανόνες Ἱερῶν Συνόδων) καὶ ἀπό νομοθετικά κείμενα. Στὸ διάστημα τῆς χιλιόχρονης ζωῆς τοῦ Βυζαντίου φυσικό ἦταν νά ύπάρχει κάποια διαφοροποίηση στὰ ἡθ., πού ἀλλοτε ἦταν πιὸ αὐστηρά καὶ ἀλλοτε ἐλαστικότερα. Ἡ παρακολούθηση μέσω τῶν πηγῶν τῆς ὥσποιας ἐξέλιξης τῶν ἡθῶν δέν είναι συνεχής, γιατὶ δέν ύπάρχουν πάντοτε ἀρκετές πληροφορίες γιά ὅλες τις περιόδους. Ἐπειδὴ ὅμως είναι θέβαιο, ὅτι ἡ ηθική ἦταν ἔνα θέμα τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας πρώτιστα, ὡς ὥσποια ἦταν πάντοτε ισχυρότατος παράγοντας ρυθμιστής τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντίου, μποροῦμε νά συμπεράνουμε, ὅτι λόγῳ τοῦ πάγιου τῶν διδασκαλιῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡ διαφοροποίηση τῶν ἡθῶν ἀπό ἐποχή σὲ ἐποχή δέν θά ἦταν μεγάλη, τῇ στιγμῇ πού καὶ σήμερα, πέντε αἰώνες ἀπό τὴν πτώση τοῦ Βυζαντίου, δέν ύπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση στὴν ἀντιμετώπιση τῶν σχετικῶν μὲ τὴν ηθική θεμάτων. Φυσικά ἡ σεξουαλικότητα τῶν ἀνθρώπων παρά τὶς ὥσποιες ἀπαγρεύσεις ἦταν ἀδύνατο νά μπει στὰ καλούπια τῆς ηθικῆς τῆς ἔξουσίας. Ἐξ ἄλλου ἡ πολεμική, πού ἀσκεῖται μέσα ἀπό τὰ κείμενα τῶν πηγῶν ἐναντίον κάθε σεξουαλικῆς ἐκφρασης, πού ἔχεφεύγει ἀπό τὰ πλαίσια τῆς ἄρχουσας ηθικῆς, ἀποτελεῖ τὴν ἀπόδειξη ὑπαρξῆς τοῦ ἀντικείμενου τῆς πολεμικῆς αὐτῆς. .

Δημήτρης Ναλπάντης

'Αρχαιολόγος

Σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων

Η τρέχουσα θηική τής Βυζαντίνης κοινωνίας ήταν αύστηρη στο θέμα των σχέσεων των δύο φύλων. Η Έκκλησια άπ' την άλλη ήταν έναντινών των προγαμιάων σχέσεων, άφοι τόσες δέν μπορούσε να ύπαρξει άφ' έαυτού σαν πηγή δημονίου, άλλα έπρεπε να καλύπτεται με τό αλλοί η της άναπτραγωγής. Τό αποτέλεσμα ήταν νά ύπαρχει ένας διαχωρισμός των δύο φύλων στην καθημερινή ζωή, ώστε νά έμποδίζεται ο συγχρωτισμός. Οι γυναίκες δέν έπρεπε νά έρχονται σε άπικωνωνία με τούς άνδρες, έκτος κι αν έπροκειτο για τούς συζύγους ή τούς συγγενείς τους. Τα κορίτσια ήταν υποχρεωμένα νά μένουν στό σπίτι, άντιθετα με την άγορια, πού ήταν ελεύθερα νά κυλοφορούν έξω. Ήταν οι εύκαρπες νά συναντηθούν δύο νέοι ήταν έλαχιστες. Παρόλα αυτά οι έρωτες, απ' τις κινητήριες δύναμεις της ζωής, έπερνονταις πολλές φορές τα διάφορα έμπτοδια. Η πρωτοβουλία άντικα στούς νέους, πού έβρισκαν εύκαρπες κατά τις έξοδους των κοριτσιών, νά τα φλερτάρουν, καθώς περνούνται. Αυτός πού ένδιφερόταν για κάποιους κοπέλα, συνηθίζονταν νά πηγαίνουν μένουν ή μέ φίλους του και πολλές φορές με μουσικά όργανα κάτω από το παραθύρο της και νά της τραγουδά. Η κοπέλα άκουγε πίσω άπο τα κάγκελα του παράθυρου προσέχοντας, μήπως την άντυλθεφεί ή μητέρα της. Ήταν άρχις το ειδύλλιο κι ήταν εύτυχια γι' αύτούς ή μπορούσαν νά συναντηθούν γά λιγό, νά μάλισταν, νά κρατηθούν γά τό χέρι και νά φιληθούν. Τα φιλά δίνονταν συνήθως στό λαιμό και στα ματιά. Η Εκκλησία άπαγορεύοντας τό πάσιμο των χεριών και τα φιλά, έπειβαλλε σ' αύτον πού φίλησε γυναίκα, έτροφαία και 100 μετάνοιες τη μέρα, έπι 40 μέρες. Ο νέος άπακαλούσε τη νέα, δέσποινα, χρυσή, φών των Θύμαλμάν του, παρηγοριά της ζωής του, φών και πνοή του, κάλλους άνθος, ψυχή της ψυχής του, περιστέρα εύμορφη. Τα ειδύλλια δέν είχαν πάντοτε εύχαριστο τέλος, γιατί την τελική έπιλογή του γαμπρούς την έκανε ή πατέρας, πού τύχαινε πολλές φορές, νά μήν έχει συμφωνη γνώμη με την κόρη του.

Γενικά οι Βυζαντινές είχαν σεξουαλικές σχέσεις μετα τό γάμο τους, ένω οι άνδρες είχαν τη δυνατότητα νά έκτονώνται έπισκεπτόμενοι τα πορνεία.

Πορνεία

Οι Βυζαντινοί έδιναν στόν όρο πορνεία πλατιά σημασία. Πόρνη ήταν η γυναίκα που συζύγουσε με άνδρα, χωρίς νά τόν έχει παντρευτεί, κακώς έπισης και ή παντρεμένη, πού άπατούσε τόν άντρα της. Για την τελευταία οι κατά καιρούς νομοθεσίες ήταν πού άντρες αυτούς άστυπτρές, τιμωρώντας την με διαζύγιο, έξορια, κόψιμο της μύτης, διαπόμπευση, ασκόμη και θανατού. Πόρνη ήταν κι η κοπέλα, πού έπειφε θύμα άποπλησης ή άπαγωγής και θιασιού. Έναντινοι αυτών των πράξεων θεοπιστηκαν κατά καιρούς νόμοι, που έπειβαλλαν στούς βιαστές χρηματικές ή θανατικές ποινές.

Η πορνεία με τή σημειρινή της σημασία ήταν μιά πραγματικότητα, πού τό κράτος αναγνωρίστηκε προσφορά της στό κοινωνικό σύνολο (τή θεωρούσε «εύκολια»), γι' αύτο δέν τήν άπαγορεύει, γεγονός πού προκαλούσε τις διαμαρτυρίες της Εκκλησίας. Ή γυναίκα, πού πήγαινε με άντρες έπι πληρωμή, δημοσία πόρνη, κοινή, πολιτική, κούρβα και κατά τούς τελευταίους αιώνες πουταντα: τη σπίτια, όπου στεγάζονταν οι κοινές γυναικες, λέγονταν πορνεία, μιμαρέα, έργαστρια, καταγώγια, κοινεία, μαστροπεια, πολιτικαρεία, χαμαιταπεια, χαμαιταρεία και κατά τούς τελευταίους αιώνες μπουρδέλα. Υπήρχαν δημόσια κι ιδιωτικά προνεία.

Η βυζαντινή πόρνη διέφερε στήν έμφασή άπο τίς άλλες γυναικες. Δέν είχε καλυμμένο τό κεφάλι, ούτε τό πρόσωπο της. Αν ήταν εύπορη φορούσαν πολυτελή ρούχα: δι Ευστάθιος Θεσσαλονίκης γράφει για τήν θύμοφια τού τυτούματος τών πορνών τής Θεσσαλονίκης κατά τήν άλωση τής πόλης άπό τούς Νορμανδούς (1185). Επίσης φρόντιζε πολύ τήν κομμωσή της, χτενίζοντας τά μαλιά της πυργωτά, άφηνοντας πλόκαμους μαλλιών νά πέφτουν στό μέτωπο ή κάνοντάς τα βοστρυχωτά. Έβαρε τό πρόσωπό της, πράγμα πού συνήθιζαν και οι άλλες γυναικες προκαλώντας τις διαμαρτυρίες της Εκκλησίας, πού θεωρούσε τό θάψιμο πορνικό γνώρισμα. Γενικά οι τρόποι της είχαν μια έλευθεριότητα.

Οι λόγοι της έκπλευνευσής τών γυναικών ήταν κυρίως οίκονομικοί, γι' αύτο και οι πρισσότερες πόρνες προσέρχονταν άπο τίς κατώτερες κοινωνικά τάξεις και ήταν έλευθερες, δούλες ή αιχμάλωτες. Η στρατολόγηση τους στό έπαγγελ-

μα γινόταν άπο τούς πορνοβοσκούς, πού γυρνώντας στίς έπαρχιες παραπλανούσαν τίς νέες με ύποσχέσεις για πλούσια ζωή με άφθονη τροφή, ώραια φορέματα και κομματά. Υπήρχαν περιπάτωσις πού οι ίδιοι οι γονείς πουλούσαν τά κορίτσια τους στούς προαγωγούς λόγω φτώχειας. Έτσι οδηγούσαν στά πορνεία, οπου οι συνθήκες ήταν κάθε άλλο, παρά όπως τίς παρουσιάζαν οι προαγωγοί, οι οποίοι για νάνι σίγουροι, ότι δέν θά φύγουν οι κοπέλες, τίς υπόχρεωνταν νά υπογράφουν συμβόλαιο παραμονή στό πορνείο για άριστον χρόνο, κατάσταση για τήν όποια τό κράτος πήρε κατά καιρούς καταστατικά μέτρα. Στα πορνεία αυτά δέν ήταν σπάνιο νά συναντά κανείς και κοριτσάκια 10 χρονών. Έκτος από τίς ταπεινής καταγωγής πόρνες ύπτηρχαν κι αύτες, πού προέρχονταν άπο ανώτερα κοινωνικά στρώματα και συχνός λόγος γι' αύτο ήταν ή αιχμαλωσία τους άπο επιδρομείς και ή πωλήση τους σε πορνοθόσκοις. Τους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες και μέχρι τή λήξη των διώγμων έκλειναν πολλές φορές από πορνεία για τιμωρία τίς κοπέλες, πού είχαν άσπασθε το Χριστιανισμό.

Όνόματα πορνών γνωστά άπο τίς πηγές είναι: Έπιπιδια, Δεσποτονία, Μαξίμα, Καλλιρόη, Ταισία, Πορφύρια, Χρυσομαλλώ, Άνδρομάχη, Πανασέ-

Πόρνες στη φωτιά που καταστρέφονται από φίδια. Παναγία Μαυριώνισσα, 11ος ή 12ος αι.

μην καὶ ἄλλα. Ὁ Στέφανος Σαχλίκης (στιχοπλόκος τοῦ 15ου αἰ.) μάς παραδίνει ὄντα πορνών τῆς Κρήτης: Ἀγγελίνα, Μαργαρίτα, Μαρούλα, Μαρκεζίνα καὶ ἄλλα.

Μεγάλος ἀριθμός πορνών δούλευε σὲ δημόσια καὶ ἰδιωτικά πορνεία. Δημόσια ἦταν αὐτά, πού ιδρύονταν μὲ τὴ φροντίδα τοῦ Κράτους. Ἐτοι εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ Μ. Κωνσταντίνος (324-337) ιδρύει πάνω σὲ λόφο στὴν τοπεσία Σεύμα ἑνίκας κτίσμα, ὃντος διέταξε νά μένουν οι κοινές γυναικες καὶ νά μήν υπάρχει ἔξω ἀπό αὐτὸ ἀλλο πορνείη ἢ πόρνη. Τό ιδρυμα αὐτὸ ὁ Θεόφιλος τὸ ἔκανε νοσοκομείο. Ὁ Μ. Θεοδόσιος (379-395) γύρω ἀπό τὸ καρουσοχερέο (ἀμάραστασιο) τοῦ ἐπαρχοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλης ἐκτίσε πότια, γιά νά μένουν οι πολὺ φτωχές πόρνες. Στὴ συνοικία Κυρφ τῆς Κωνσταντινούπολης ὑπήρχε οικοδόμημα, που ἔμεναν οἱ πόρνες, τίς ὅποιες ἐδιώκει ὁ Λέων ΣΤ' ὁ Σοφός (886-912) για νά τὸ μετατρέψει σὲ γηροκομείο. Τὸν 13ο αἰ. οἱ κοινές γυναικες τῆς Κωνσταντινούπολης είχαν συγκεντρωθεῖ σὲ χαλκικο τετράπλευρο οικοδόμημα, τό Ἀνεμοδούλιον.

Τά ἰδιωτικά πορνεία διευθύνονταν ἀπό τὸν πορνοθεραπευτὸν καὶ γυναίκα πού ὄνομαζόταν κερά ἡ πρώτη. Στὸ βοηθητικό προσωπικό ἀντκε καὶ ἡ μαστροπός ἡ μαυλίστρια, συνήθως γριά.

Εἶναι γνωστές περιπτώσεις ἴδιωτῶν, πού νοίκιαζαν τὰ σπίτια τους σὲ πορνοθεραπευτὸν γιά πορνεία. Οἱ νόμοι τιμωρούσαν αὐτούς τους ἴδιοκτήτες μὲ χρηματικό πρόστιμο καὶ ἀπώλεια τοῦ σπιτίου τους.

Τά πορνεία στά παλιότερα χρόνια βρίσκονταν συνήθως σὲ ἀπομακρυσμένα σημεία τῆς πόλης, ἔξω ἀπό τὰ τείχη καὶ στά προσάστια. Ἀπαγρεύονταν αὐστηρά ἡ διαμονὴ τῆς πόρνης κοντά σὲ σπίτια ἐντιμών οἰκογενειῶν. Ἀργότερα ὅμως τὰ πορνεία βρίσκονται σὲ ὅποιοδηποτε σημεῖο τῆς πόλης. Πολλές φορές ἐβλεπόνται στὸ δρόμο, ὥστε νά μπορούν οἱ γυναικες νά φωνάζουν ἀπό τὰ παράθυρα τούς διαβάτες ἢ νά γνωίσουν στὸ δρόμο γιά νά τούς παρασύρουν μέσα.

Οἱ πληροφορίες μας γιά τό ἐσωτερικό ἐνός πορνείου είναι ἐλάχιστες. Τό πορνείο, πού ιδρύει ὁ Μ. Κωνσταντίνος, είχε διάφορα διαιμερίσματα γιά τὶς πόρνες, που δημιουργούνταν μὲ στύλους, μεταξὺ τῶν ὅποιων ὑπήρχαν παραπτέσαματα. Σέ ἄλλα πορνεία πάνω ἀπό κάθε διαιμερίσματος ὑπήρχε ταμπέλα, διπού γραφόταν τό ὄνομα τῆς πόρνης κι ἄνταν ἀπασχολήμενην.

Ο πελάτης ἐπρεπε νά προκαταβάλει τὴν ἀμοιθη, πού συνήθως δέν ἦταν μεγάλη γιά τὶς γυναικες τῶν δημόσιων καὶ ἰδιωτικῶν πορνείων. Ἐτοι

κατά κανόνα ἡ ζωὴ τῆς πόρνης, τό φαγητό καὶ τό τυύσιμο τῆς ἥταν ἀθλια. Ἡ τιμὴ ἑξαρτίσταν καὶ ἀπό τὴν ὄμορφιά τῆς γυναίκας. Σημαντικός ήταν ἡ ἀμοιθη γιά τὴν γυναίκα, πού πρώτη φορά ἔρχονταν σὲ ἐπαφή μὲ ἄντρα. Ὑπῆρχαν πόρνες πού δέχονταν δωρεάν τούς πελάτες τους, ὅπως ἡ Μαρία ἡ Αιγύπτια (βοσ αί), καὶ ἄλλες πού ἔδιναν χρήματα στοὺς ἑραστές τους. Ἡ κρατική ἔξουσία στὰ πρώτα χρόνια τῆς αυτοκρατορίας ἐπέβαλε στὶς πόρνες φορολογία, πού καταργήθηκε ἀπό τὸν Ἀναστάσιο (491-518).

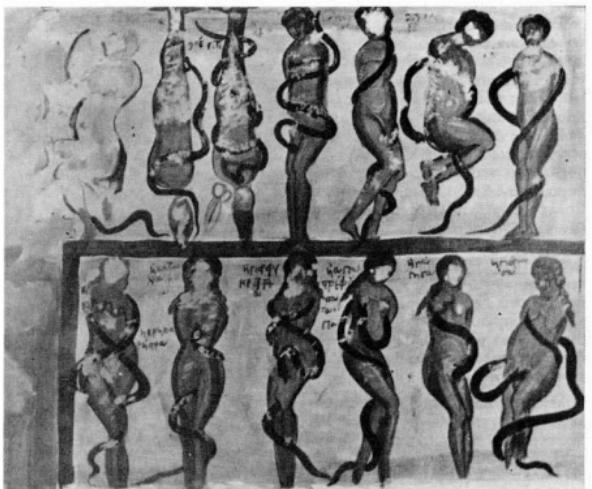
Συχνά στά πορνεία δημιουργούνταν φασαρίες, που προκαλούσαν εἴτε οἱ πελάτες ἢ οἱ πόρνες καὶ ίδιαιτέρα συνέβαιναν αὐτό στά κατώτερα πορνεία, ὃντος συναντιόναν νάυτες, στρατιώτες, χωρικοὶ, ὑπέρτεροι, μονομάχοι. Συχνοὶ ἦταν οἱ ἐμπλοδημοι τῶν γυναικῶν ἀπό τούς ἑραστές τους ἢ οἱ κλοπές τῶν πραγμάτων τους. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ πόρνες, που ἐκμεταλλεύομέν την ἀδυνατία τῶν ἑραστῶν τους, πού πολλές φορές ἦταν εὐγενικῆς καταγωγῆς, τούς κακομεταχειρίζονταν τόσο, πού ὀδηγούνταν μερικές φορές μέχρι αυτοκτονίας. Άλλες φορές προκαλούσαν φιλονίκες μεταξὺ ἀδελφῶν ἡ πατεράδων καὶ γιών ἡ κατάφευγαν σε μαγια, γιά να κανουν κακό στὶς συζύγους τῶν ἑραστῶν τους. Ἐτοι προκαλούνταν διάφορα σκάνδαλα καὶ οι γυναικες παραδίνονταν γιά τιμωρία στὸν ἀρμόδιο ἀρχόντα, πού τὶς ἐκρίνει μὲ ἐπιεικεία, λόγω τῆς οικτρότητας τῆς ζωῆς πού ἔκαναν.

Ἐκτός ἀπό τά πορνεία οἱ χώροι, πού κινούνταν οἱ πόρνες, ἦταν τὰ θέατρα, τὰ καπηλεῖα, τὰ πανδοχεῖα, τὰ λοιπά.

Οἱ Βυζαντινοὶ δὲν είχαν σὲ ύπόληψη τούς ἡθοποιούς. Ὁπως μαθαίνουμε ἀπό τὶς πηγές οἱ θεατρίνες (μιμάδες, ἔξ οὐ καὶ μιμαρέα) σε μεγάλο ποστό ἀσκούσαν παραλλήλα τὴν πορνεία καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ χορεύτριες καὶ αὐλητρίδες, πού καλούνταν στοὺς γάμους ἢ στὰ συμπότια. Νόμος τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀπαγόρευε στοὺς θεατρώνες, νά ἀσκούν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πορνοθεραπευτοῦ, πράγμα πού σημαίνει, ὅτι ὑπῆρχαν τέτοιες περιπτώσεις.

Οι γυναικες, πού δουλεύεαν στά καπηλεῖα, πρόσφεραν παράλληλα τὶς ἐρωτικές τους ὑπερεσίες στοὺς πελάτες, γιά αὐτὸ καὶ οἱ χώροι αὐτοὶ ἦταν ἀπαγορευμένοι στοὺς κληρικούς καὶ μοναχούς μὲ ποιητὴ ἐκδιώγησης ἀπό τὸ μοναστῆρι.

Ίδια κατάσταση ἐπικρατούσε καὶ στά

Αμφτάλες που τιμωρούνταν από φίδια. Αγια Πελαγια Βιαννου. 1361.

διάφορα πανδοχεία και ξενοδοχεία, που τα είχαν ιδωτες. Σ αυτά συναντίστηκαν ένα πλήθος από ταξιδιώτες, άξιωματικούς, στρατώτες, κρατικούς υπαλλήλους, στούς όποιους οι υπηρέτριες και πολλές φορές και ή γυναίκα του πανδοχεία πρόσφεραν τόν χρόνο τους. Γι' αυτό ύπτηρε στό έσωτερικο του κτιρίου ένα ίδιαιτερο δωμάτιο με κρεβάτι.

Έκτος από αυτές ύπτηραν και οι πόρνες, πού κυκλοφορούσαν στην άγορά, στούς δρόμους, στις πλατείες και στόν ιπτόδρομο, για νά φαρεύουν πελάτες.

Πόρνες συναντήμεναι και στα στρατόπεδα, είτε έλευθερες ηπαγγελματίες είτε αίγλωμάτες. Οι συγγραφείς στρατιωτικών συγγραμμάτων συμβουλεύουσαν νά τις απομακρύνουν από τά στρατόπεδα, γιατί μπορούν νά τα διαλύσουν.

Οι πόρνες, για νά άποφύγουν άνεπιθύμητες έγκυμοσύνες, έπαιρναν διάφορα προφυλακτικά μέτρα, άλλοις κατέφευγαν στην έκτρωση, γεγονός που τιμωρούνταν από τους έκκλησιστικούς και πολιτικούς νόμους με μαστίγωση, έξορια και δεκάση απάγορευση της θείας κοινωνίας. Οι πηγές δεν κάνουν λόγο για ιατρική έξετηση των πορνών. Μόνο υπανίγμοι υπάρχουν γιά άφροδισια νοσημάτα.

Η Έκκλησια κρατώντας αυτορή στάση άπεναντι στην πορνεία άπαγορευει τη θεία Κοινωνία για 7 ή 9 χρόνια σ' αυτές, που δεν έπαιρναν νά άσκουν το έπαγγέλμα ή τις άφροδισιες και δεν δεχόταν τις προσφορές τους.

Αντίθετα τό κράτος θέσπισε κατά καιρούς διάφορους νόμους, που σκοπό είχαν νά προστατέψουν τις πόρνες από τους πορνοθεούς και τους πελάτες. Ήταν οι νόμοι άπαγορευαν την υπαρξη πορνοθεοών, που τους τιμωρούσαν με έξορια ή καταναγκαστικά έργα στα μεταλλεία. Τά συμβολαία, πού αναγκάζονταν νά ύπογράφουν οι πόρνες, διανοιαζαν στα πορνεία, θεωρούνταν άκυρα.

Όταν μία πόρνη έφευγε όπο το πορνείο, ο πορνοθεούς δέν είχε δικαιώμα νά της ζητησει πώο τα δώρα, που της είχε κάνει, για νά την προσελκύσει.

Έπιστις οι έραστες δέν είχαν δικαιώμα νά ζητούν πώο τα δώρα, που είχαν κάνει στις πόρνες. Μερικές φορές έφερμόζανταν σκηλήρα μέτρα γι' αύτον, που έπεινεν νά τα πάρει πισσώ. Αναφέρεται, ότι στην Κύπρο αύτος, που έπεινεν νά πάρει, δέ τις είχε δωρήσει στην πόρνη, έπρεπε νά δεχθεί νά του θάλουν από πίσω ξύλινο

όμοιόμα πέους τόσες φορές, όσες θα έλεγε ή πόρνη διπλάγιασαν μαζί. Τά μέτρα, πού παίρνονταν κάθε τόσο σ' δλή τη διάρκεια της ζωής της αυτοκρατορίας, δείχνουν ότι τα κακό είχε μενάλη έκταση και οι διαφοροί μαστροποί και πορνοθεούς έξακλουσθείσαν παρά τα παπαγορευείσις νά έξακλον το έπαγγέλμα τους.

Η έφαρμογή τών νόμων ανατίθετο στον έπαρχο της πόλης ή στον πρωταρχα τού δήμου ή στον έδικο, πού καθήκον τους ήταν νά πάρνουν από τη πορνεία τις γυναίκες, που είχαν δηγυγηθεί έκει με τη δίλη, χωρίς νά έπιστρέψουν τό ποσό της άγοράς τους και νά τις παραδίνουν στούς ουγγανείς τους. Ο δρόχοντας πού παραμελούσε αύτά τά καθηκόντα, έχαν το άξιμα του και τήν περιουσία του. Ελειψει των άρχοντων, τό έργο της έποπτείας τό άναλμανθεός έ έπισκοπος της μητρόπολης, στόν όποιο κατέπειναν συνάχι πολλές κοπέλες ζητώντας προστασία από τους γονείς τους ή τους κυρίους τους, που ήθελαν νά τις πραγάγουν. Η Έκκλησια έπειβαλλε ποινές αφορημού στους πορνοθεούς.

Πολλές πόρνες, άπογονημένες από τη ζωή που έκαναν, ήθελαν νά έφεργουν και έπωφελούνταν από τις εύκαιριες, που τους έδινε το κράτος. Ο Ιουσιτινάς ήποτερίες της πόρνες νομοθετικά και χρηματικά. Η γυναικα του Θεοδώρου, που γνώριζε όποια πρωσιτική έμπειρια την ποιότητα ζωής τών πορνών, ίδρυσε άπεναντι από την Πόλη στην άσσιτη άκη οίκο Μετανοίας, που συγκέντρωσε πάνω από 500 πόρνες, που αυτές πού γυρνούσαν στην άγορά της πόλης και άλλες που έξαγόρασε από τους πορνοθεούς.

Ο Μιχαήλ Δ' (1034-1041) ίδρυσε οίκο Μετανοίας και κάλεσε σ' αυτόν, δεες ήθελαν νά υπευθύνονταν τό μοναχικό ένδυμα, πράγμα που έγινε.

Πολλές φορές πολίτες τις έξαγόραζαν από τα πορνεία και άλλοτε τις παντρεύονταν. Άκομη μοναχοί και άγιοι άνδρες μεταμφιεσμένοι και προσποιουμένοι τους πελάτες έμπιπναν στά πορνεία και στά πανδοχεία και καλούσαν με τη διαδοσκαλία σε μετάνοια τις πόρνες και δεν ήταν λίγες οι φορές, που ή διδασκαλία αυτή είχε άποτελέσματα.

Πόλεις στις οποίες ύπτηραν πορνεία έκτος από την Κωνσταντινούπολη άναφερόνταν η Αλεξανδρεία, Αντιόχεια, Αττάλεια, Έδεσσα της Συρίας, Ίεροσόλυμα, Αθήνα, Θεσσαλονίκη και διάφορα ναυτικά κέντρα. Για τις πόρνες μάλιστα τής Έδεσσας γνωρί-

ζουμε και τό έξης περιστατικό. Όταν ό Πέρση Χοσρής τόν δύο αι θέλησε νά πουλήσει αίχμαλτους Αντιοχείς και οι κάτοικοι της Έδεσσας πρόσφεραν γιά την άπελευθερώση τους, δέ τι είχαν, οι πόρνες της πόλης έδωσαν τά κοσμήματα τους για τόν ίδιο σκοπό. Άπολλας πηγές είναι γνωστό, δέ ήτηραν πόρνες, που μέ τά χρήματα της πορνείας τους άπελευθερώσαν δύλους.

Σχετικό μέ τις πόρνες ύπαρχουν και διάφορες προλήψεις. Στούς άστρολογικούς κώδικες ύπαρχει κεφάλαιο, για τό πότε ή μελλουσα νά γεννηθεί γίνεται πόρνη. Τό γά τη συναντήσεις στό δρόμο σημαίνει, πώς ή μέρα θά πηγάνει καλά. Τό νά δεις στού πότνο σου πόρνη είναι καλό. Σύμφωνα μέ τό ονειροκριτικό τού Άχμετ (9ος αι.) δηποιος δει στόν μήπον του, δέ πλαγιάζει μαζί της, σημαίνει αύξηση πλούτου και χαρά, ένω σύμφωνα μέ άλλα ονειροκριτικά σημαίνει ξαφνική ταραχή, στενοχώρια ή κέρδος.

Όμοιφυλοφιλία

Η όμοιφυλοφιλία σάν έκφραση τής σεξουαλικότητας του άτομου αντιτεώπισε τήν πολεμική και τής Έκκλησιας και τού κράτους. Οι πληροφορίες, που έχουμε, για νά συνθέσουμε σε γενικές γραμμές την ιστορία της, θρίσκονται κυρίως σέ έκκλησιαστικά και νομοθετικά κείμενα. Η ύπαρξη τών πληροφοριών σε πηγές διάφορων έποχών τής ιστορίας τής αυτοκρατορίας άποδεικνύει, δέ παρά τήν πολεμική τής έσουδας ή έκφραση αυτή έξακλουσθεός νά ύπαρχε.

Στις πηγές γίνεται λόγος για παιδεραστία και γά σχέσεις μεταξι έντηλικων. Σ αυτές τις τελευταίες σύμφωνα μέ τήν τότε τρέχουσα θηβική έλαφροτέρο ήταν νά τό πάθει κάποιος από άλλον, βαρύτερα νά τό κάνει σέ άλλον και τό χειρότερο από ήδη νά τό πάθει και νά τό κάνει.

Τόν 4ο και διο αι οι όμοιφυλοφιλές σχέσεις ήταν κάτι το συνηθισμένο, δηποιείσθενον οι συχνές άναφορές στά διάφορα πατερικά κείμενα. Ο Ιώνηνς ή Χρυσόστομος (4ος αι.) άναφερει, δέ στα χρόνια του πολλοί είχαν σχέσεις μέ άνδρες και όχι με γυναίκες, άλλοι έδεσσαν τήν περιουσία τους μέ μικρά άγορια και άλλοι άναγκαζαν τών υπήρξεις τους, νά έχουν σεξουαλικές σχέσεις μαζί τους. Συνεχίζοντας λέει, δέ τή παιδεραστία ήταν νόμος και δέ τό γένος τών γυναικών κατάπτησε νά είναι περιττό, άφού, δέ τι έκαναν έκεινες, τό κανουν οι άνδρες. Ο Γρηγορίος ο Θεολόγος (4ος αι.) μιλά για θηλυ-

πρεπεις ἀνδρες, οἱ ὄποιοι δὲν ἦταν οὔτε ἀνδρες, οὔτε γυναικες καὶ οἱ οποῖοι ἦταν ἀνδρες γιὰ τὶς γυναικες καὶ γυναικες γιὰ τοὺς ἀνδρες. Ἐπίσης λόγῳ κανουν οἱ Βασιλειος ὁ Μέγας (4ος αι.), Γρηγόριος ὁ Νύσσης (4ος αι.), οἱ Διατάγματα τῶν Ἀποστόλων (4ος αι.), ὁ Θεόδωρος Στουδίτης (8ος αι.) καὶ ἄλλοι. Τὸν 15ο αι. ὁ Κύπριος χρονογράφος Λεοντίος Μαχαιράς διαπιστώνει, ὅτι οἱ ἐρωτικὲς σχέσεις μεταξὺ ἀνδρῶν ἦταν κάτι πολὺ συνηθισμένο στὴν Ἀμμόχωστο.

Οἱ Βυζαντινοὶ ὄνομάτων τὴν ὁμοφυλοφιλία μὲ τὴν λέξη Σοδομίτισμο καὶ τούς ὁμοφυλόφιλους Σοδομίτες ή Σοδομηνοῦς.

Ομοφυλόφιλους, παιδιά ἡ νέους, μποροῦσε νὰ συναντήσῃς κανεὶς στὰ συμπόσια τῶν πλουσιῶν, στὰ καπηλεῖα, στὰ πορνεῖα ἢ στὰ θέατρα. Ἡταν καλλωπισμένοι, χρησιμοποιούσαν ἀρώματα καὶ φρούρουν κοσμήματα.

Ἀπὸ τὶς πηγές γνωρίζουμε, ὅτι ὁ αὐτοκράτορας Κώνσταντος (337-350) ἦταν ὁμοφυλόφιλος. Σάν παιδεραστὴς κατηγορήθηκε καὶ ὁ πατριάρχης Μακεδόνιος (βος αἰ.). Ὁ υπάρχος ἐπί Ιουστινιανού Ἰωάννης Καππαδόκης είχε ὀδυναμία στοὺς νεαρούς. Ο αὐτοκράτορας Θεοδόσιος Β' ὁ μικρὸς (408-450) ἀγάπουσε τὸν κουβιοκλαδιό Χρυσάφιο. Ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντίνος Ε' (714-775) ἀγάπουσε τοὺς ὄμορφους νέους. Στα χρόνια τοῦ Ἀλέοντος τοῦ Μεγάλου (1198-1219) ἡ ὁμοφυλοφιλία ἐπικρατοῦσε ὅχι μόνο ἀνάμεσα στοὺς ταπεινούς, ἀλλὰ μέχρι καὶ τοὺς ἀνώτερους ἀρχοντες.

Ἡ Ἐκκλησία διδάσκοντας κήρυτε, ὅτι ὁ «παρὰ φύσιν» ἔρωτας ἐδοργίζει τὸ Θεό, ποὺ ἐκτὸς τῶν ἀλλων κακῶν στέλνει καὶ σεισμούς γιὰ τιμωρία.

Οι ποινὲς, ποὺ ἐπέβαλλαν οἱ διάφοροι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἦταν ἡ ἀποκή ἀπὸ τῇ θείᾳ Κοινωνίᾳ ἀπὸ 2 μέχρι 18 χρόνια, νητεῖαι καὶ 200 μετάνοιες τῇ μέρᾳ. Ὁ ὁμοφυλόφιλος δὲν ἐπιτρέποταν νὰ γίνει διάκονος ἡ ιερέας. Ὁ ἐπίσκοπος δὲν ἐπρεπε νὰ δέχεται προσφορές ὁμοφυλόφιλων.

Παραλλήλα, τὸ κράτος ἀπὸ τὴν πλευρά του ποινικοποίησε τὴν ὁμοφυλοφιλία. Ὁ Μ. Κωνσταντίνος βλέποντας ὅτι ἡ παιδεραστία διενεργοῦνταν ἐλεύθερα καὶ ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν ὁμοφυλόφιλων ἦταν μεγάλος, πήρε ἀστόρητο μέτρα. Ο αὐτοκράτορας Κώνσταντος παρακούμενος ἵσως ἀπὸ αἰσθήματα ἐνοχής γιὰ τὴν ὁμοφυλοφιλίες τάσεις του, θέσπισε τὸ 342 νόμο, ποὺ τιμωροῦσε τὴν ὁμοφυλοφιλία μὲ ποινὴ θανάτου. Μερικά

χρόνια ἀργότερα ὅμως ἐγκατέλειψε τὸν μάτιο ἀγώνα μὲ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἀφέθηκε στὴ φύση του. Οι Πανδέκτες τοῦ ἰουστινιανοῦ ὅριζαν σάν τιμωρία γιὰ τοὺς παιδεραστὲς τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου. Ο Κωνσταντίνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος (913-959) τιμωροῦσε μὲ ἀποκεφαλισμὸν τοὺς ὁμοφυλόφιλους: ἀν ὁ «πομπητικὸς» στὴ σχέση ἦταν κάτω τῶν 12 χρόνων συγχωρούνταν καὶ ἐμπαίνεις σε μοναστήρι. Ὁ Λέων ὁ Μέγας τοὺς φυλάκιζε, τοὺς ἔξοριζε ἢ τοὺς ἐπινιγεῖ. Τὸν 13ο αι. ὁ πατριάρχης Αθανάσιος ζητοῦσε ἀπὸ τὸν Ἀνδρόνικο Β' Παλαιολόγο (1282-1328) νὰ μῇ μένουν ἀτιμώρητοι οἱ ὁμοφυλόφιλοι.

Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς αὐτοκρατορίας ὁ λόγιος μοναχὸς Ιωσήφ Βρεύνιος (14ος-15ος αι.) πάτευε, ὅτι οἱ συμφορές ποὺ βρήκαν τὸ κράτος, ὀφείλονταν στὸ ὅτι οἱ ἀνθρώποι ἦταν ἐπιτρέπεται στὴν ὁμοφυλοφιλία. Καὶ ὁ λόγιος κληρικὸς Γεωργιλᾶς (15ος αι.) ὑποστήριζε, ὅτι τὴν ὑποδύλωση στοὺς Τούρκους προκάλεσε ἐκτὸς τῶν ἀλλῶν ἡ ὑπαρξὴ τῆς ὁμοφυλοφιλίας.

Ἄλλες περιπτώσεις

Ἀπὸ τὶς πηγές γνωρίζουμε καὶ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς γυναικείας ὁμοφυλοφιλίας.

Ἡ ἔξουσια πρόβλεψε ποινὲς καὶ γιὰ κάθε ἀλλή ἔξω ἀπὸ τὰ παραδεκτά ἐκφραστὰ τῆς σεξουαλικότητας.

Ἐτοι ἡ κτηνοβασία τιμωροῦνταν μὲ κόψιμο τὸν γεννητικῶν ὄργάνων γιὰ τὸν ἄνδρα καὶ μὲ ποινὴ θανάτου γιὰ τὴ γυναίκα ἡ στήγη καλύπτει περιπτωτικὴ μὲ τὴν ἀνώλεια τῆς ἐλεύθερίας της καὶ μὲ τὸν ὑποθιασμὸν τῆς σὲ δούλη. Ἡ Ἐκκλησία απάγορευε τὴν θείᾳ Κοινωνία στοὺς κτηνοβάτες ἐπὶ 15 ἡ περισσότερα χρόνια.

Γιὰ τὸν αὐνανούμονο τοὺς τιμωρίες ἦταν τηνετίαι, μετάνοιες, ἀπάγορευση τῆς θείᾳς Κοινωνίας.

Γιὰ τὴν αἰμοξεῖδα οἱ ποινές ἦταν θάνατος ἡ κόψιμο τῆς μύτης τοῦ αἵματοκτήτη.

Ἡ Ἐκκλησία παρεμβαίνοντας καὶ στὸ θέμα τῆς συχνότητας τῶν σεξουαλικῶν ἐπαφῶν, συνιστούσε τὴν ἀπόφυγὴ τῆς ἐρωτικῆς πράξης τὶς μέρες τῆς νηστείας, τὸ Σάββατο καὶ τὴν Μ. Ἐβδομάδα.

Αὐτὸς ποὺ ἔκανε ἔρωτα μὲ τὴ γυναίκα του τὴ Μ. Σαρακοστὴ δὲν ἐπιτρέπονταν νὰ κοινωνήσει τὸ Πάσχα. Ὁ ιερέας, ποὺ θὰ λειτουργούσε, δὲν ἐπρεπε νὰ κάνει ἔρωτα τὴν προηγούμενη, καθὼς καὶ ὁ λαϊκὸς ποὺ θὰ κοινωνοῦσε τὴν ἐπόμενη. Ἐπίσης καλό

ἡταν, νὰ μὴ κάνουν ἔρωτα στὸ διάστημα τῆς μέρας.

Ἐπίκτος ἀπὸ τὸ προηγούμενα, οἱ πηγὲς μᾶς παρέχουν ἔνα πλήθος λεπτομερεών σχετικὰ μὲ θέματα συναφὲς μὲ τὸν ἔρωτα, ὅπως οἱ διάφοροι τρόποι ποὺ ἔκαναν ἔρωτα, ποὺ δὲν ἦταν διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς σημερινούς, συνταγές γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς σεξουαλικῆς ικανότητας των ἀνδρῶν, γιὰ τὴ λύση διάφορων μαγειῶν που επέδοιζαν τὴν ἐρωτικὴ ἐπαΐη, γιὰ νὰ μὴ μπορεῖ ὁ σύζυγος νὰ πηγαίνει μὲ ἄλλες γυναικες, τρόπους ἐξακριβῶντας ὅτι μά κοπέλα ἦταν παρένθετη, ἐκφράσεις σχετικές μὲ τὴν πράξη τοῦ ἔρωτα, ὄνομασίες τῶν γεννητικῶν ὄγανών.

Στὸ πρόσωπο τῆς βυζαντινῆς ηθικῆς ἀναγνωρίζουμε πολλὰ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά τῆς σημερινῆς ηθικῆς, ὅσον ἀφορά στὴν ἀντιμετώπιση τῶν διάφορων ὄψεων τῆς σεξουαλικότητας, ποὺ ἔξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν καὶ ἀπαιτούν μᾶς δικαιούτερη, πρασευτικότερη, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ φαρισαϊσμούς ἀντιμετώπιση.

Βιβλιογραφία

Τὸ κύριο βιβλίο μου ἦταν τὸ ἔργο τοῦ Φ. ΚΟΥΚΟΥΖΕ. Βυζαντινῶν θιοῖς καὶ πολιτισμοῖς, Αθῆνα 1955, καὶ εἰδικότερα τὰ κεφάλαια:

α) Αἱ πανδομοὶ γυναικες, τόμος Β σελ. 117-162, δ) Ο θιός μας Βυζαντινῆς τομος Β σελ. 163-218. γ) Τὰ σφωνάτα τῶν Βυζαντινῶν τόμος ΣΤ, σελ. 505-545.

Στοιχεῖα χρηματοποίηση καὶ απὸ τὰ διδίλια: ΖΕΡΑΦ ΒΑΛΤΕΡ. Η καθημερινή ώρα στο Βυζαντιο. Ιστορία τοῦ Ελληνικού Θενους, τόμος Ζ', σελ. 49.

Sexual Love in Byzantium

The appearance of the Christian religion brought with it a new ethical code and a new way of life altogether different from the liberalism of antiquity as opposed to the continence and purity of Christianity.

Byzantium becomes the vehicle of Christianity, while the dualistic State-Church, concepts closely interrelated, stands as the main support of the byzantine world. Therefore, whatever does not fit into the ethical model determined by this duality is regarded as contemptible and condemnable.

The erotic mood of the olympic Pantheon mirrors the approach and mentality of the ancient Greeks and is in a conflict with the instructions of Christian ethics. Sex can no longer be accepted as a source of pleasure and is justified only as a means of re-production of humans.

Many characteristics of contemporary ethics can be recognized among the features of byzantine ethics, as far as the attitude towards the manifold variations of sexuality is concerned.